

Riksantikvarieämbetets

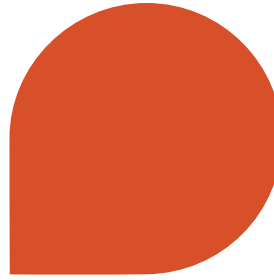
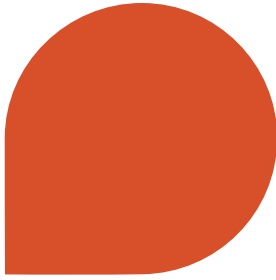
FoU-program 2012–2016 för kulturmiljöområdet

Innehåll

FÖRORD	4	3. Förutsättningar för kulturarvsarbetet	14
RIKSANTIKVARIEÄMBETETS FOU-PROGRAM		4. Samverkan och dialog med andra aktörer	
2012–2016 FÖR KULTURMILJÖOMRÅDET	5	<i>och civila samhället</i>	15
Kulturarvsarbete för det hållbara samhället	5	5. Kulturarvsinformation	16
Riksantikvarieämbetets vision för kulturarvsarbetet	6	6. Styrmedel	17
Kunskap om kulturarvet.....	7	Forsknings- och utvecklingsmiljöer	18
Sektorsforskning	8	ANVISNINGAR FÖR FOU-STÖD	19
Utmaningar utifrån Riksantikvarieämbetets		Utllysning	19
omvärldsanalys och verksamhetsidé	8	<i>Bidragsformer</i>	20
Mål för FoU-verksamheten.....	9	<i>Beredning av ansökningar</i>	20
FOU-PROGRAMMETS SATSNINGAR 2012–2016	10	<i>Uppdragsforskning</i>	20
Forskningsteman för programperioden	10	FORSKNINGSKOMMUNIKATION	21
<i>1. Kulturarvets betydelse</i>	11	<i>Samverkan</i>	21
<i>2. Tillståndet för kulturarvet</i>	13	VIKTIGA BEGREPP	22

Förord

Riksantikvarieämbetets FoU-program 2012–2016 för kulturmiljöområdet presenterar den kulturarvsforskning och utvecklingsverksamhet som Riksantikvarieämbetet vill bedriva med FoU-anslaget 1:4 *Forskningsinsatser inom kulturområdet*. Målet är att driva forsknings- och utvecklingsverksamhet som förtydligar och stärker de historiska och humanistiska perspektiven i arbetet för hållbar samhällsutveckling. Målet är också att ge kulturarvsområdet och angränsande samhällssektorer kraft och inspiration att arbeta långsiktigt för fortsatt förändringsarbete. FoU-programmet tar fasta på samhälleliga utmaningar som påverkar kulturarvsområdet och på kunskap som efterfrågas. FoU-anslaget är strategiskt för att stödja ny kunskap och bidrar till att forskning om kulturarv och kulturmiljö är ett levande forskningsområde i många akademiska miljöer.

Kulturminnen och kulturmiljöer som tidigare generationer har lyft fram som bevarandevärda står troligen i centrum för historiskt intresse även i framtiden. De är viktiga för förståelsen av historia och nutid och berikar människors livsmiljö. Men historien omtolkas ständigt och nya sammanhang kan lyftas fram, det som vi uppfattar som kulturarv förändras. Genom att stödja forskning om kulturminnen, kulturmiljöer och land-

skap kan nya berättelser formuleras och kunskaper om platser och föremål berikas, historien levandegörs. Nya medier ger nya möjligheter att kommunicera generella och individuella perspektiv på platser, miljöer och landskap. FoU-programmets efterfrågan av projekt är indelat i sex forskningsteman: *Kulturarvets betydelse, Tillståndet för kulturarvet, Förutsättningar för kulturarvsarbetet, Samverkan och dialog med andra aktörer och civila samhället, Kulturarvsinformation och Styrmedel*.

FoU-programmet genomförs under en femårsperiod med årliga utlysningar av anslaget för finansiering av projekt, seminarier och konferenser. Utvecklingsarbeten i anknytning till kulturarvsverksamheten stödjer tillämpningen av projektresultat och ny kunskap.

Inger Liliequist, riksantikvarie

Riksantikvarieämbetets FoU-program 2012–2016 för kulturmiljöområdet

FoU-program 2012–2016 för kulturmiljöområdet utgår från en helhetssyn på verksamheten vid

Riksantikvarieämbetet och det regionala kulturmiljöarbetet. FoU-programmet omfattar dels den forskningsverksamhet som finansieras av Riksantikvarieämbetet genom anslaget *1:4 Forskningsinsatser inom kulturområdet* som bedrivs som projekt vid universitet och högskolor samt kulturinstitutioner, dels den forskningsverksamhet som bedrivs vid Riksantikvarieämbetet. Anslaget 1:4 uppgår för närvarande till cirka 14,7 miljoner kronor och har årlig utlysning med sista ansökningdag vid månadskiftet september/oktober. Genom sektorsforskningsanslaget initieras och stöds tvär- och mångvetenskaplig forskning och kunskapsuppbyggnad som är av betydelse för kulturarvsområdet.

FoU-programmet utgår från Riksantikvarieämbetets uppdrag och verksamhetsidé samt de utmaningar som samhällsförändringar skapar för kulturarvet och kulturarvsarbetet nationellt och regionalt i global relief. Programmet bygger på analyser av forsknings- och utvecklingsbehov och efterfrågar FoU-projekt för kulturmiljöarbetet utifrån forskningsteman. På längre sikt utvecklas dessutom ett urval av dessa teman till forsknings- och utvecklingsmiljöer förlagda på Riksantikvarieämbetet. Programmet är en förnyelse, men också en vidareutveckling av tidigare FoU-program 2006–2010. Gemensamt för programmen är fokus kring forskning som berör kulturarvsarbetets betydelse för hållbar samhällsutveckling och särskilt viktigt är frågor kring jämställdhet och internationell solidaritet. Mång- och tvärvetenskapliga samarbeten över disciplingränserna är fortsatt centrala. I FoU-programmet 2012–2016 förstärks ytterligare forskningsteman och forskningsperspektiv som stöder kompetensutvecklingen inom kulturarvsarbetet och möter kulturarvsområdets behov

av teoretiska förhållningssätt och fördjupad kulturhistorisk kunskap. Dessutom lyfts forskning kring effekterna av kulturarvsaktiviteter i samhället och FoU programmet knyts tydligt till Riksantikvarieämbetets strategi.

Kulturarvsarbete för det hållbara samhället

Samhällets strävan mot hållbar utveckling förutsätter nya förhållningssätt och kompetenser. Programmets övergripande ansats är att utveckla kulturarvsarbetet för det hållbara samhället. Kulturarvsfrågorna måste kunna identifieras, förmedlas, diskuteras och argumenteras tydligt i samhällsarbetet. FoU-programmet 2012–2016 utgår från skrivningarna i kulturpropositionen *Tid för kultur* Prop. 2009/10:3 och formulerar forskningsbeställningen utifrån dessa övergripande förhållningssätt.

”Det är av stor vikt att myndigheterna inom kulturmiljöområdet, dvs. Riksantikvarieämbetet och länsstyrelserna, fördjupar och samordnar arbetet med att stärka humanistiska och historiska perspektiv i arbetet för en hållbar samhällsutveckling samt med att lyfta fram kulturarvets och kulturmiljöns betydelse för att skapa goda livsmiljöer. I detta ligger att verka för ett ökat intresse för historia och kulturarv i samhället och för att internationella och interkulturella perspektiv ska integreras i verksamheten. En viktig uppgift är att säkra människors tillgång till kulturarv och kulturmiljön och, i vid bemärkelse, göra dem användbara och meningsfulla. Det kan t.ex. handla om att ta fram metoder för att göra kulturmiljöer tillgängliga för olika grupper i samhället. Det är även av stor betydelse att utveckla

metoder och samarbetsformer för att ge såväl enskilda individer som organisationer, nätverk, entreprenörer och företag ökade möjligheter att använda och utveckla kulturarv och kulturmiljöer utifrån olika utgångspunkter. Det ökar allmänhetens tillgång till kulturmiljön, men främjar också landsbygdens tillväxt och sysselsättning”.
Ur *Tid för kultur* Prop. 2009/10:3, sid. 76.

Riksantikvarieämbetets vision för kulturarvsarbetet

FoU-programmet bygger vidare på Riksantikvarieämbetets Strategi och vision 2011–2013 för kulturarvsarbetet. Centrala teman ur verksamhetsidéen bidrar till konstruktionen av FoU-programmets forskningsteman.

Visionen är framtidsbilden av vad kulturpolitikens mål och uppdrag till Riksantikvarieämbetet innebär. Den ska vara en ledstjärna för verksamhetens inriktning och utveckling på lång sikt.

Tänka i tid

Visionen *Tänka i tid* står för att samhällsaktörerna har insikt om kulturarvets värde och tar det tillvara i arbetet för ett hållbart samhälle. Det innebär att hänsyn till kulturarvet präglar samhällsutvecklingen och bidrar till långsiktiga beslut om utformningen av framtidens samhälle. Målet är ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas för att vara angeläget och tillgängligt för alla.

Genom kulturarvsarbetet ska kulturarvet värderas högt i samhället. Kulturarvet är värdefullt för att det bidrar med historiska och humanistiska perspektiv i samhällsutvecklingen och berikar människors livsmiljöer. Samhällets löpande förändring avspeglas i kulturarvet och vår förståelse av samtiden och framtiden är beroende av kunskapen om det förflutna. Kulturarvet är avgörande för utformningen av människors livsmiljöer och fördjupad insikt om kulturarvets värde bidrar till långsiktiga och hållbara beslut om hur framtidens samhälle utformas.

Riksantikvarieämbetet ska bredda perspektiven i samhällsarbetet och bidra till ökad kunskap om kulturarv så att de inte förloras, genom att i tid nå de aktörer som på olika sätt påverkar kulturarvet och samhällsutvecklingen. Kulturarvet tas bäst tillvara om många olika aktörer kan ta del av och använda kulturarvet utifrån olika utgångspunkter. Genom att utveckla samverkan med andra samhällsaktörer ska Riksantikvarieämbetet öka förståelsen för kulturarvets värden och förutsättningar. När kulturarvets värden tas tillvara i verksamheter inom olika samhällsområden, stärks förutsättningarna för att uppnå ett hållbart samhälle med goda livsmiljöer.

Tid är även en resurs att ta tillvara och använda för att vara effektiv och åstadkomma kvalitet. Det gäller både i rollen som samhällsaktör och i det interna arbetet.

Ur *Riksantikvarieämbetets Strategi 2011–2013*

Kunskap om kulturarvet

Kunskap om kulturarvet och erfarenheten av dess värde har djupa intellektuella och känslomässiga beröringspunkter med människor och har bäring på stora samhällsfrågor. Därför har den humanistiska kunskapsuppbyggnaden och forskningen stor betydelse. Kulturpropositionen definierar övergripande kulturarv till att innefatta ”traditioner, språk, konstnärliga verk, historiska lämningar, arkiv- och föremålssamlingar samt kulturmiljöer och kulturlandskap som överförs från generation till generation”.

Därigenom uttalas ett ansvar för en tidsaspekt och en kunskapsöverföring från människor i en tid till en annan. Detta ansvar delas av många kulturmyndigheter. Riksantikvarieämbetet ansvarar för frågor om kulturmiljöernas materiella och immateriella värden och det är också FoU-programmet avgränsning.

Grunden för arbetet är bred och djup kulturhistorisk kunskap samt kunskap om de olika processer i samhället där kunskaperna utvecklas och används. Riksantikvarieämbetets FoU-verksamhet befinner sig i gränslanden mellan kulturpolitik, kulturhistoria, kulturarv och angränsande politikområden. Här förenas många vetenskapliga discipliner, professioner och samhällssektorer. Kunskap och kompetens inom olika specialområden som rör kulturarvet finns idag hos en rad olika aktörer. Det är en utmaning och en viktig uppgift att se till att dessa aktörer möts för att tillgodose kulturarvsfältets mångfacetterade innehåll och perspektiv.

Under de senaste decennierna har det offentliga kulturarvsarbetet förändrats från en inriktning med tonvikt på den fysiska kulturminnesvärden, till dagens helhetssyn på landskapet med dess materiella och immateriella värden. Ett breddat kulturarvsperspektiv har växt fram, där kulturarvets betydelse för människor står i centrum och där kulturarvet på ett bredare plan betraktas som en tillgång i samhällsutvecklingen.

Den förändrade inriktningen har inneburit en omprövning av värderingar, perspektiv och prioriteringar. Dialog, tillgänglighet och mångfald har ställts i fokus. Med utgångspunkt i en central myndighetsroll med överblick över lagstiftning och förutsättningarna för regeltillämpning, har den tidigare tonvikten på skydd och vård förskjutits mot en mer aktiv och drivande sam-

hällsroll för myndigheten med uppgift att placera kulturarvsfrågan i andra samhällssektorer. Bredare samverkan såväl inom som utom det traditionella kulturmiljöarbetet är en viktig konsekvens av detta. Detta innebär ett förhållningssätt där bevarande och utveckling inte står i motsatsförhållande till varandra, utan ses som sammanhängande delar i förvaltningen av kulturarvet.

Kulturarvsarbetet på central, regional och lokal nivå är beroende av att kunskap om kulturarvet byggs och förmedlas, att nya arbetsmetoder utvecklas och att samverkan sker kring frågor som rör människors livsmiljöer och framtidens hållbara samhälle. En viktig del i Riksantikvarieämbetets uppdrag är att identifiera behov av nya kunskapsområden och perspektiv både inom organisationen och i samhället i stort. Med det som utgångspunkt ska myndigheten bygga upp, samordna och skapa överblick över kunskapen på kulturarvsområdet, inom såväl traditionella som nya kunskapsfält.

FoU-anslaget är centralt och strategiskt för att stödja och driva på denna utveckling. Genom att finansiera forskningsprojekt vid landets universitet och högskolor kan forskningsområden förstärkas och nya initieras. Forskning om kulturarv ingår därmed i såväl de specialinriktade forsknings- och utbildningsinstitutionerna på området som i enskilda discipliner inom flertalet fakulteter. Årligen erhåller omkring ett trettio-tal större och oftast fleråriga projekt FoU-anslag från Riksantikvarieämbetet. Forskning om kulturarv och kulturmiljö är därför genom FoU-anslaget, ett levande forskningsområde i många akademiska miljöer.

Men forskning och utveckling bedrivs också inom Riksantikvarieämbetet. Utvecklingsprojekt som direkt stöd för metodutveckling och kunskapsfördjupningar till myndighetens olika uppdrag, är strategiska användningsområden för FoU-anslaget. Inom områden som är professionsspecifika bedrivs även externfinansierad forskning med anslag från forskningsråd som Riksbankens Jubileumsfond, Vitterhetsakademien och Vetenskapsrådet. Vid Riksantikvarieämbetet finns sedan 2007 forskning inom temat *Bevarandeideologier* med en femårig forskartjänst (s.k. ABM-tjänst) finansierad av Vitterhetsakademien och Riksbankens Jubileumsfond. Projektet *Samhällskrisens arkeologi och ekologi: social och agrar förändring i digerdödens spår*, är ett större treårigt forskningsprojekt med start 2010 finansierat av Vetenskapsrådet. Dessutom drivs ett treårigt projekt i samarbete med Göteborgs universitet och Naturhistoriska riksmuseet med namnet *Bröt man kopparmalm i Sverige under bronsåldern*, projektet finansieras av Vetenskapsrådet.

De så kallade Forskningsföretagen har en lång tradition vid Riksantikvarieämbetet. Dessa har efter särskilda utredningar nu omarbetats och förnyats och några har fått andra huvudmän. *Runverket* vid Riksantikvarieämbetet är förnyat och omfattar idag förutom en tillsvidare-tjänst också två femåriga forskartjänster, s.k. ABM-tjänster, vilka till större delen finansieras av Riksbankens Jubileumsfond och Vitterhetsakademien. De två tidigare Forskningsföretagen *Det Medeltida Sverige (DMS)* och *Sveriges kyrkor* har länge funnits vid Riksantikvarieämbetet. Efter särskilt utredningsarbete får dessa nu nya huvudmän. DMS kommer att drivas

vidare i Riksarkivets regi, men med visst fortsatt deltagande av Riksantikvarieämbetet, medan forskningsarbetet kring kyrkomiljöerna som kulturarv främst är avsett att ske i akademisk miljö. Ett initiativ till centrumbildning har tagits av Konstvetenskapliga institutionen vid Uppsala universitet. Verksamheten är under utveckling, med initialt stöd av FoU-anslag från Riksantikvarieämbetet.

Sektorsforskning

Kulturmiljöområdets forskningsbehov spänner över många områden med allt från konservatorsarbete till analyser av klimatpåverkan, arbete kring energibesparande åtgärder, förvaltning (dvs. även vårdfrågor) av kulturmiljöer och föremål, landskapsvård, styrmedel, processer och metoder för bevarande och planering, arkeologisk undersökningsverksamhet, informationsprocesser och historiedidaktik samt olika förhållnings-sätt till kulturarvsfrågor. Den sektorsforskning som bedrivs inom kulturmiljöområdet är ett utpräglat mångvetenskapligt forskningsfält där de humanistiska, naturvetenskapliga, samhällsvetenskapliga och tekniska vetenskaperna har stor betydelse. För kulturmiljöarbetet är den disciplinorienterade grundforskningen som bedrivs vid landets universitet och högskolor av största betydelse men dock inte tillräcklig.

En bred kulturarvsforskning och utvecklingsverksamhet stimuleras och kan bedrivas med hjälp av särskilda sektorsforskningsmedel genom FoU-anslaget. Forskning och kunskapsuppbyggnad som är av betydelse för kulturarvsområdet och som inte redan utförs inom andra organisationer initieras därför och får stöd av Riksantikvarieämbetet.

Utmaningar utifrån Riksantikvarieämbetets omvärlds-analys och verksamhetsidé

Kulturarvsarbetet är beroende av vad som sker i omvärlden. Det är nödvändigt med en medvetenhet om övergripande samhällsförändringar som kan få betydelsefulla konsekvenser för kulturarvsområdet. Genom Riksantikvarieämbetets omvärldsanalys har ett antal samhällstrender identifierats, som bedöms ha betydelse för kulturarvsarbetet de kommande fem till sju åren. Dessa är:

Riksantikvarieämbetets omvärldsanalys

- Kulturen lyfts allt mer fram som betydelsefull för utveckling och tillväxt.
- Människors relation till landskapet förändras.
- Klimatfrågan får allt större genomslag i politiken och samhället.
- Fler är delaktiga i kunskapsproduktionen.
- Kulturarvet blir allt mer mångfaldigt.
- Kraven ökar på att myndigheter ska samverka med andra myndigheter och aktörer.
- Ansvaret ökar på regional och lokal nivå för kulturpolitikens genomförande.

Verksamhetsutveckling i kulturarvsområdet

Riksantikvarieämbetets verksamhetsidé är att arbeta för att öka kunskapen och insikten om kulturarvets betydelse för människors livsmiljö genom att

- ha överblick över tillståndet i kulturmiljön och kulturarvsarbetet,
- utveckla och hantera styrmedel, metoder och system,
- samverka samt föra dialog och
- samla in och tillgängliggöra kulturarvsinformation.

Trenderna påverkar möjligheten att ta tillvara kulturarv i samhällsutvecklingen. Nya samhällsfrågor utvecklas där kulturarvet behöver beaktas för att utvecklingen ska bli hållbar. Kulturarvet påverkas och förutsättningarna för vård, förvaltning och förmedling förändras. Informationsteknikens utveckling, dess integrering i vardagslivet förändrar förutsättningarna för kommunikation och tillgängliggörandet av information och kunskap om kulturarvet. Vi verkar i ett alltmer heterogent samhälle och ska förhålla oss till en mångfald kulturarv och berättelser. Ökad samverkan och regionalisering ställer nya krav och förändrar uppdrag, roller och ansvar i kulturarvsarbetet. De identifierade samhällsförändringarna och utmaningarna har lett fram till strategiska ställningstaganden och en verksamhetsidé för Riksantikvarieämbetet. FoU-programmets forskningsteman svarar mot omvärldsanalysen och verksamhetsidén.

En förnyad modell för samverkan mellan Riksantikvarieämbetet och länsstyrelserna har utretts och håller på att etableras. Samverkan och

god rollfördelning mellan Riksantikvarieämbetet och den regionala kulturmiljövården är av stor betydelse (*Tid för kultur* Prop. 2009/10:3). Samverkansmodellen är en viktig grund för att identifiera framtida forskningsbehov.

Mål för FoU-verksamheten

Målet är att bedriva forsknings- och utvecklingsverksamhet som förtydligar och stärker de historiska och humanistiska perspektiven i arbetet för en hållbar samhällsutveckling och som ger kulturarvsområdet och angränsande samhällssektorer kraft att arbeta långsiktigt, samt ge inspiration för fortsatt förändringsarbete.

Det uppnås genom att satsa på forskning och utveckling som

- samlar, ger överblick och formaterar kunskap som kulturarvsarbetet behöver,
- undersöker på vilka sätt humanistiska och historiska perspektiv kan bidra till ett hållbart samhälle och därigenom verkar för hur kulturarvet värderas högre i samhället,
- stödjer och utvecklar kulturarvsarbetet så att det kan verka sektorsövergripande och tillgodose behovet av särskilt kunnande inom kulturmiljövården,
- placerar kulturarvsfrågan inom relevanta samhällssektorer och akademiska ämnesområden. Forskningen ska vara tvärvetenskaplig och mångdisciplinär, främja forskning och utveckling som integrerar flera samhällssektorer som till exempel miljö, energi, teknik och sociala perspektiv. Forskningen ska även utveckla kommunikationskunskap, historiedidaktik och kunskap om hur kulturarvet kan förmedlas och tas emot,
- utgår från ett forskningsprogram som är framåtsyttande, flexibelt och behovsstyrt. För att programmet ska svara mot detta mål tas det fram i bred samverkan inom Riksantikvarieämbetet samt med representanter för det akademiska området och för länsstyrelser och läns museer och
- arbetar med forskningskommunikation som gör att resultaten sprids och blir använda och där också forskningsprocessen kan öppnas för dialog med projektföljare från kulturarvsområdet.

FoU-programmets satsningar 2012–2016

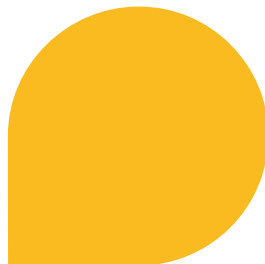
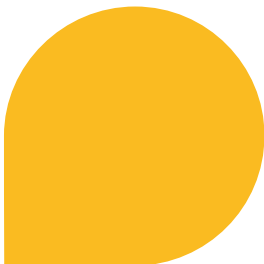
 FoU-verksamheten ska utgöra ett nationellt nav för stöd till både det regionala och det sektorsövergripande kulturmiljöarbetet. FoU-programmet efterfrågar forskningsansökningar utifrån en fast ram med **forskningsteman för programperioden** där årliga prioriteringar inom respektive forskningstema kan göras vid utlysningen. Det möjliggör flexibilitet under programperioden så att nya uppdrag till kulturarvsområdet kan stödjas med FoU-insatser. Dessutom kan vissa teman komma att utvecklas till forsknings- och utvecklingsmiljöer förlagda vid Riksantikvarieämbetet och sådana miljöer kan också initieras direkt från Riksantikvarieämbetet och genom samverkan mellan Riksantikvarieämbetet och länsstyrelserna.

Forskningsteman för programperioden

Kulturminnen och kulturmiljö är viktiga för förståelsen av historia och nutid, samt berikar människors livsmiljö. Flertalet av de kulturminnen och kulturmiljöer som lyfts fram som värda att bevara av tidigare generationer kommer sannolikt att stå i centrum för historiskt intresse även

i framtiden. Samtidigt bör historien ifrågasättas och omtolkas och nya sammanhang lyftas fram. Det som vi uppfattar som kulturarv förändras. Genom att stödja forskning om kulturminnen, kulturmiljöer och landskap kan nya berättelser formuleras som gör att vi uppfattar historierna om platser eller föremål på nya sätt eller att de aktualiseras i samtiden. Detta måste ske i dialog mellan forskare och allmänhet. Nya medier ger nya möjligheter att kommunicera generella och individuella perspektiv på platser, miljöer och landskap. Det är viktigt att forskningen ger kulturarvet ett mervärde genom olika värdeskapande aktiviteter för att bidra till en hållbar utveckling. FoU-programmets efterfrågan av forsknings- och utvecklingsprojekt är indelat i följande sex forskningsteman:

1. *Kulturarvets betydelse*
2. *Tillståndet för kulturarvet*
3. *Förutsättningar för kulturarvsarbetet*
4. *Samverkan och dialog med andra aktörer och civila sambället*
5. *Kulturarvsinformation*
6. *Styrmedel*

1 Kulturarvets betydelse

Det behövs forskning kring hur historiska platser och föremål påverkar människor existentiellt, samt kring hur kulturarvet kan utvecklas som resurs.

Kulturarvets existentiella värde

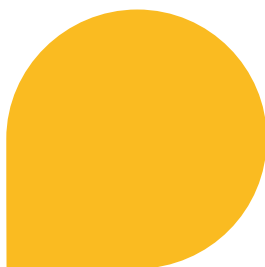
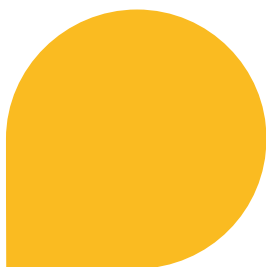
Det behövs forskning som undersöker kulturmiljöernas existentiella betydelse för människor. Det är viktigt att undersöka hur kulturarvet kan användas för att bygga upp en meningsfull tillvaro, för självkännedom, för att ge en förståelse för de mänskliga villkoren samt för förmågan att kunna föreställa sig att det skulle kunna ha varit annorlunda. Forskning behövs för att förtydliga argumentationen kring kulturarvet och för att stärka och utveckla de humanistiska och historiska perspektivens plats i den hållbara utvecklingen med bäring både på de större samhällsfrågorna och på vardagsnära problem. Undersökningar som klargör vilken kulturarvsutveckling som har störst effekt på hållbarhetsarbetet och vilka aktiviteter som hindrar utvecklingen efterfrågas. Hit kan också räknas forskning som behandlar kulturmiljöers betydelse för välbefinnande och hälsa, samt undersöker hur kulturarvet kan bidra till en tillväxt utanför de vanliga ekonomiska ramarna.

Kunskap som ger mervärde åt kulturarvet

Det behövs forskning som skapar mervärde kring kulturarvsverksamhetens insamlade information och kulturmiljöer genom tolkande tema-

tiska och geografiska överblickar, samt synteser av olika material. Arkiv och databaser har tillkommit genom inventeringar, arkeologiska uppdrag, byggnads och landskapsdokumentation. I de topografiskt uppbyggda arkiven finns bland annat material som beskriver fornminnesområdet, runor, de svenska kyrkorna och delar av byggnadsbeståndet från 1600-talet till nutid. Det finns ett stort behov av att samla, utveckla, tolka och kritiskt granska informationen och att dra slutsatser ur materialet. Efterfrågan är särskilt tydlig för uppdragsarkeologin och har uttalats i utredningen *Uppdragsarkeologi i tiden SOU 2005:80*. Materialet ger de långa tidsperspektiven och är outtömliga för forskningsfrågor.

Tolkningar skapar ett kulturarvsmässigt mervärde och kan användas för att aktivera material forskningsmässigt, att öka interaktionen med allmänheten och att göra kunskapen tillgänglig för en bred publik. Synteser och överblickar är viktiga för att länsstyrelserna ska kunna kvalitets-säkra kravspecifikationer inom uppdragsarkeologin och utveckla kunskapsunderlag för att göra bättre bedömningar i kulturarvsfrågor. Detta är viktigt för att kulturarvet ska förstås som en betydelsefull resurs för utveckling och förnyelse av samhället.

Från inventering till landskapsanalys

Människors relation till landskapet förändras och en ökad önskan om mångfald bör påverka kulturarvsarbetet framåt. Riksantikvarieämbetet har tidigare haft ansvaret för inventering av kulturmiljöer, men genom decentralisering ligger utförandet idag regionalt. Inventeringsinstrumentet och inventeringarna behöver utvecklas, inte minst för att ta in det helhetsperspektiv som landskapskonventionen förespråkar. Det råder brist på aktuella inventeringar samt beskrivande och berättande synteser som aktualiserar kulturarvsvärden i landskapet. Vissa miljöer, som t.ex. vattenmiljöer i inlanden, är bristfälligt inventerade. Det behövs även forskning för att utveckla landskapsanalytisk färdighet, liksom för att utveckla en sammanhållen kulturhistorisk inventering. Här är det viktigt med en helhetssyn, där såväl landskapsstruktur som kulturminnen och riksintressen beaktas.

Landskap och hållbara städer

Helhetssyn på landskapet med dess materiella och immateriella värden är viktig i tillämpningen av den Europeiska landskapskonventionen. Samhällsförändringar och urbaniseringsprocesser omvandlar människors förhållningssätt till landskapet. Det behövs forskning som klargör och exemplifierar vad helhetssyn på landskapet innebär i det praktiska arbetet för en förvaltning som säkrar kulturhistoriska landskapsvärden. Det finns en kommunikationsaspekt på arbetet med landskapskonventionen och det behövs metodutveckling för att ta tillvara åsikter från dem som bor i ett landskap och andra användare.

Helhetssyn och sektorsövergripande perspektiv är avgörande även för utvecklingsarbetet för hållbara städer. Kulturvetenskapliga perspektiv saknas i stor utsträckning i arbetet och behovet av forskningsinsatser om kulturarvsprocesser är omfattande. En gemensam insats har hittills genomförts i samverkan med *Delegationen för hållbar stadsutveckling* där en gemensam utlysningen skett för

2010–2012 med Riksantikvarieämbetet, Naturvårdsverket, Forskningsrådet Formas, Trafikverket och Energimyndigheten som forskningsfinansierare. *Samordnad stadsutveckling – en förutsättning för hållbarhet 2010–2012*. Sex projekt är nu finansierade inom denna utlysning. Efter 2012 kan inriktningen Hållbara städer komma att efterfråga nya projekt inom forskningstemat.

Värdering och urval

Hur kulturarvet värderas och väljs ändras över tiden och kulturarvssektorn står inför utmaningen att balansera dåtida, nutida och framtida värderingsförändringar mot varandra i samtidens val samt för att ge överblickar på vad de redan valda kulturmiljöerna representerar. Det behövs forskning som belyser frågor kring varför kulturarvet värdesätts i samhället och varför människor interagerar med historiska platser och föremål idag. Det finns en rad olika värderingsmodeller och det saknas jämförelser av hur valet av modell påverkar hur kulturarvet värderas av olika samhällssektorer och vilka modeller som långsiktigt verkar för att stärka humanistiska och historiska perspektiv i samhället. Det behövs bedömningar, analyser av kulturmiljöers betydelse och ”nytta”, kort- och långsiktigt, direkt och indirekt.

Det behövs tillämpande forskning om vad som krävs för att kulturarv ska värderas högre i samhället och verka för en hållbar utveckling. Det behövs forskning om hur engagemang av både profession och allmänhet genererar värderingar och hur dessa bäst länkas till varandra. Nya frågeställningar har väckts inom kulturarvsarbetet med industriminnen och moderna kulturarv. Synvinklar som tar in globala frågor och internationell solidaritet är av vikt. Kulturarvsområdets praktik och de olika värderingssystem som förekommer inom olika lagstiftningar behöver fördjupad analys. Fortsatt forskning behövs kring historiska och samtida bevarandeideologier och hur de påverkar kulturmiljöarbetet.

2 Tillståndet för kulturarvet

Det behövs forskning för att undersöka i vilket skick kulturarvet är samt kring förvaltning, konservering, teknik och material.

Förvaltning och konserveringsvetenskap

Forskning behövs för att utveckla hållbarhetstänkandet i kulturarvsarbetets långsiktiga förvaltning av kulturmiljöer. Kontinuerliga insatser behövs för livscykelstudier för ett hållbart nyttjande av kulturarv och kulturmiljö. Utvecklingsarbete behövs för att finna hållbarhetsindikatorer och tillämpningen av dessa i kulturmiljöarbetet. Forskningsinsatser som prövar, utvecklar och söker nya metoder och verktyg för dokumentation, vård och konservering av landskap, byggnader och föremål behövs. Viktigt är också att fortsätta utveckla de konserverings- och restaureringstekniska aspekterna, kring exempelvis det moderna kulturarvets materialbruk, kring nya kulturarvsföreteelser som industriarv, modernismens kulturarv, digitalisering, samtidskonst och gestaltning av offentlig miljö.

Konserveringsvetenskapliga studier som bidrar till förståelsen av bevarande- och nedbrytningsmekanismer är centralt för programområdet. Vidare behövs materialteknisk och teknikhistorisk information och kunskap om kulturarvet.

Kulturmiljöns tillstånd

Kulturarvet påverkas av den omgivande naturliga miljön och av samhällsutvecklingen. Forskning behövs därför för att följa tillståndet kring hur kulturmiljöerna påverkas av bruk, förvaltning och förändring.

Centrala faktorer att studera är klimatfaktorer och miljöpåverkan samt demografiska förändringar och politiska förutsättningar. Inom området inbegrips förändrade livsstilar och attityder. Det behövs forskning som utvecklar metoder, indikatorer och prognoser för att följa tillståndet kring kulturmiljöernas bruk, skötsel/underhåll, förändringar, tillgänglighet mm. Även studier som avser orsaksamband mellan olika typer av förvaltningsåtgärder och deras effekter på kulturarvets tillstånd.

Risakanalys och katastrofberedskap

Naturkatastrofer, bränder, stölder och skadegörelse i kulturhistoriska miljöer innebär irrever-

sibla skador eller förlust av unikt material. Det behövs forskning för att bygga upp en katastrofberedskap och att utveckla riskanalyser för kulturarvet och planer för hur materiellt kulturarv ska tas omhand efter en katastrof. Utifrån klimat och vattenrelaterad problematik finns kunskapsbehov kring bevarandeinsatser för miljöer och objekt. Riskanalyser är en förutsättning för att upptäcka dessa i tid, samt för att kunna arbeta fram en god katastrofberedskap. Det behövs undersökningar som kartlägger faktorer som kan skada det materiella kulturarvet för att möta dagens och morgondagens hotbild. Inte minst lagstiftning, föreskrifter och förordningar behöver ses över. Det behövs en vidareutveckling av metoder och beredskap för restvärdesräddning. Området omfattar även östersjöfrågorna och det unika bevarandeförhållanden för organiskt material som söt- och bräckt vatten erbjuder. Kunskapen om konservering av vattendränkt organiskt material är ett profilmråde för Sverige som behöver vidmakthållas och utvecklas vidare.

Dokumentationsmetoder för kulturarvet

Kunskapsproduktionen kring kulturmiljöer blir alltmer mångfaldig och teknikerna för att dokumentera är under ständig omvandling och utveckling. Det behövs fortsatt kunskapsuppbyggnad och metodutveckling i områden som ligger i gränsområdet mellan landskap, arkeologi, byggnadsvård och konservering med fokus på dokumentationsmetoder. Forskningen bör utveckla dokumentationsmetoder för att arbeta förebildligt inom olika områden och samtidigt ta tillvara de nya perspektiv på samlingar som metoderna ger. Forskning om dokumentationsmetoder efterfrågas för att skapa effektivare verktyg för kulturarvsarbetet. Det behövs forskning som visar på bästa sätt att säkra informationens hållbarhet och göra digitala dokumentationsdata tillgänglig över tid. Uppbyggnad och lagring av kvalitativt säkerställda fysiska referens- och provmaterial samt tillhörande digitala analysdata är en stor och nödvändig utmaning för kulturarvsområdet.

3 Förutsättningar för kulturarvsarbetet

Det behövs forskning som undersöker hur förutsättningarna för kulturarvsarbetet ändras med avseende på omvärlden, politiska förutsättningar, internationella åtaganden, organisation och förskjutningar mellan centralisering och decentralisering. Forskning som främjar Europasamarbete och internationellt erfarenhetsutbyte är också angelägen.

Kulturarv som politikområde

Forskningen ska vara ett stöd i att utveckla policyområdet kulturarv i en föränderlig tid. De senaste 30 årens förändringar i policyområdet behöver analyseras för att kunna bedöma dess effekter och utveckla ett bättre positionerat kulturarvsarbete internationellt, nationellt och regionalt. Forskning behövs som teoretiskt och empiriskt undersöker kulturarvspolitiken i sig och i jämförelse med andra näraliggande politikområden och i internationellt perspektiv. Det behövs utvecklingsprojekt som behandlar metoder och tillvägagångssätt för att kommunicera kulturmiljöunderlag av olika slag i förändringsbeslut och processer. Det behövs också en utveckling av samhälleliga argument för att förmedla kulturmiljöers värden till andra sektorer och till kommunala beslutsfattare så att dessa aktörer vid tillämpningen av sina styrmedel beaktar kulturmiljövärden och använder dem som en resurs.

Kulturarv för framtiden

Forskning behövs för att utveckla kulturarvsverksamhetens roll i det offentliga samtalet och tillföra det tidsdjup som behövs i planeringen av framtida samhällen och verksamheter.

Kulturarvsområdet behöver också en egen nutidshistoria och professionsforskning för att utveckla en framtidsorientering och som undersöker kulturarvets innovativa möjligheter. Under 1900-talet har samhället förändrats från att vara baserat på industri, till att vara ett tjänstesamhälle som i sin tur alltmer är ett informationssamhälle. För kulturarvsområdet finns en utmaning i hur de minnen som representerar dessa samhällsformer både väljs ut och förvaltas.

Jämställdhet, solidaritet och internationellt utbyte

Forskning behövs om hur kulturarvet kan användas och utvecklas för att förverkliga ett jämställdhetssträvande i all aktivitet från samhällsplanering, konventionsarbete, till iscensättning och förvaltning. Det kan handla om att lyfta fram osynliggjorda kulturarv och synliggöra strukturer av underordning och överordning i samhället. Viktiga frågor idag gäller inkludering eller utanförskap i samhället. Det behövs forskning som undersöker hur kulturarvet används i skapandet av medborgarskap, kollektiva identitetsprocesser, och hur kulturarvsaktiviteter förhåller sig till globalisering och migration. Forskningstemat kan bidra till ökad variation i utbudet av kulturarv.

4 Samverkan och dialog med andra aktörer och civila samhället

Myndigheten efterfrågar forskning som utvecklar samverkan med andra aktörer nationellt och internationellt och utvecklar de metoder som används för dialog i informationsprocesser, bevarande, förvaltnings och förändringsprocesser.

Kulturarv i det civila samhället och sociala ekonomin

Medborgarnas engagemang och delaktighet är en viktig förutsättning för att kulturarvet ska leva vidare och utvecklas. Det är därför angeläget att verka för att människor i ökad utsträckning har möjlighet att ta del av, använda och vidareutveckla kulturarvet. Mer kunskap behövs om hur den ideella och sociala ekonomin kan samspela med kulturarvsområdets hållbarhetsarbete och hur entreprenörskap kan utvecklas för att stärka kulturarvsfrågornas förankring i samhället.

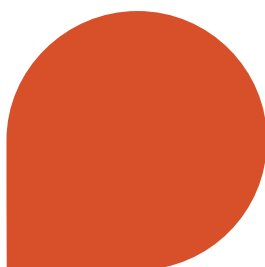
Kulturarv och kulturarvsarbete för barn och ungdom

Forskning behövs om hur barns villkor uppmärksammas i kulturarvsarbetet. Det behövs utvecklingsprojekt som tar fram metoder för att främja barn och ungas olika perspektiv och förhållande till platser och historia och forskning som belyser barndomens kulturalisering. Programmet efterfrågar också forsknings- och utvecklingsprojekt som belyser delaktighet i kulturarvskommunikation

och som medverkar till att historiska platser blir tillgängliga i barns livsvärldar. Forskning behövs även som identifierar och lyfter fram barns och ungdomars kulturhistoria samt hur variationen i generationsperspektiv kan fångas i kulturarvsarbetet.

Kulturarv i samverkan med andra samhällsaktörer

Det behövs forskning som utvecklar metoder och former för samverkan med olika aktörer i regional utveckling och samhällsplanering. Till detta forskningsområde räknas projekt som arbetar med regional tillväxt och hållbar turismutveckling. Dessutom innehåller området forskning som undersöker processerna kring samarbetet med areella näringar, infrastruktursatsningar och bebyggelseutveckling. Forskningen bör utmyнна i tydligare argument och metoder som ger en ökad dialog samt bättre förståelse för hur samverkans- och dialogarbetet bör bedrivas i olika skeden i förvaltnings och förändringsprocesserna. FoU-projekten kan gärna bedrivas som pilotstudier och med internationella jämförelser.

5 Kulturarvsinformation

Det behövs forskning som samlar in data, utvecklar kunskap och tillgängliggör kulturarvet. Dessutom behövs utveckling av system och metoder för information och kommunikation i ett alltmer globaliserat samhälle.

Informationsprocesser, iscensättning och digitalisering

Forskning behövs som synliggör landskapets kulturmiljöer genom informations- och kunskapsprocesser, iscensättning och digitalisering så att skyddade kulturarv aktiveras och värderas i samhället. Det är angeläget att kulturmiljöerna aktiveras och synliggörs digitalt och interaktivt för att skapa och vidmakthålla intresse som är en förutsättning för att kulturarvet tas om hand i samhället. En särskild utmaning ligger i hur minnesinstitutionerna arbetar med att skapa sammanhang mellan isolerade digitala databasobjekt. Genom forskningsinsatser kan kulturarvsområdets

förmedlingsuppgift i digitala media och i landskapet utvecklas. Studier behövs även av vilka effekter kulturarvskommunikation får hos användarna, och vilket utvecklingsarbetet som behövs för att undvika att öka ”den digitala klyftan” – dvs. där mediet både kan vara strukturellt inkluderande och exkluderande av olika grupper. Studier behövs kring hur den digitala information uppfattas av användarna i samhället och vilka effekter digitalisering får på kulturarvets genomslag i hållbarhetsarbetet. Forskningen kan också handla om att tolka och utveckla kulturmiljöer för att öka deras tillgänglighet och värde i samhället.

Gestaltning och aktivering av kulturmiljöer

Kulturarvets tillgänglighet lyfter fram den demokratiska dimensionen om allas möjlighet att ta del av samhälleliga värden. För att kulturarvet ska ses som en resurs i samhället behöver det användas och utvecklas. Forskning behövs för att aktivera kulturmiljöer och kulturlandskapet i fysisk bemärkelse för att synliggöra landskap, platser och kulturmiljöer så att kulturarvet värderas och används som resurser. Forskning och utveckling behövs om hur kulturarvet kan tolkas och användas för gestaltning och iscensättning av platser och landskap. Forskningsfältet kan innefatta en aktivering av till exempel riksintressen, landskap, byggnadsminnen, fornlämningar och kyrkor. Forskningen kan innehålla moment kring gestaltning, konstnärlig verksamhet, uttolkning och fysiskt tillgängliggörande av svårtillgängliga och svårförståeliga platser och miljöer, samt utvärdering av vilka effekter olika iscensättningar ger hos användarna. Forskningen behövs om hur kulturarvet kan användas för att berika människors livsmiljöer. Forskningsfrågor kan gärna inkludera hur ett ökat användande av platser kan balanseras mot målet att bevara för framtiden.

6 Styrmedel

Det behövs forskning och utvecklingsprojekt som behandlar olika styrmedel och deras effekter på kulturarvet. Forskningen stöder utvecklingen av styrmedel och deras tillämpning.

Utveckling av regelverken

Forskning behövs som underlag för en granskning av regelverken. Nätverk och andra former för FoU-samverkan behöver skapas för att placera dessa frågor i nya forskningsmiljöer t ex inom juridik och samhällsvetenskap. Inom kulturarvsområdet utvecklas kontinuerligt lagstiftning, förordningar och internationell samverkan som behöver relevant forskningsstöd. Forskning och utveckling behövs som analyserar hur styrmedlen fungerar och som kan ge underlag för revideringar och utveckling av kulturarvsarbetets instrument. Kulturarvsintressenas genomslag vid tillämpningen av olika typer av styrmedel är här i fokus, det gäller såväl för kulturmiljöområdets egna styrmedel som för andra sektors styrmedel. Styrmedel som kan behöva analyseras är kulturminneslagen, miljöbalken, plan- och bygglagen, väglagen och skogsvårdslagen. Det kan även avse t. ex. förordningar för landsbygdsstöd, strukturfonder, kultursamverkan och anslaget 7:2 Bidrag till kulturmiljövård.

Forskning behövs som utvecklar analysen om den enskildes rättigheter och skyldigheter i förhållande till gällande lagstiftning som rör olika typer av kulturegendomar, byggnadsminnen, kulturföremål, fornfynd etc. Till exempel behöver begreppet *pågående markanvändning* analyseras samt dess räckvidd och betydelse i olika situationer och regelverk. Forskning behövs som ger kunskap som bidrar till att förhindra fornminnesbrott och kulturarvsbrott och som utvecklar lagstiftning och internationell samverkan som stärker kulturarvsarbetet inom dessa områden.

Utveckling av underlag

Det behövs forskning om metoder och processer för att utveckla ett landskapstänkande i kulturmiljöunderlagen, alltså landskapsstruktur och riksintressen. Det behövs också analyser och utvärderingar av hur kulturmiljöunderlag behöver anpassas för olika besluts- och planeringssituationer. Forskning behövs även kring vilka förhållningssätt som når framgång i förhandlingar.

Forsknings- och utvecklingsmiljöer

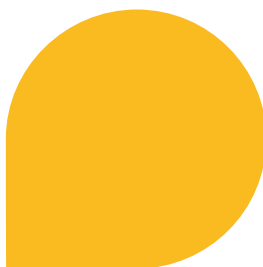
Inriktningsfrågorna i kulturarvsarbetet är ständigt levande och formas i takt med omgivande förändringar. De teoretiska förhållningssätten behöver utvecklas kontinuerligt för att ge det antikvariska arbetet den analytiska stringens som behövs för att möta och besvara de mångfaceterade frågeställningar och uppdrag som verksamheten innehåller. FoU-programmet öppnar för möjligheten att bygga upp forsknings- och utvecklingsmiljöer placerade inom Riksantikvarieämbetet. De ska försörja kulturarvsarbetet med efterfrågad och behovsmotiverad kompetens och behandla både kulturhistoriska frågor, satsningar på forskningsinfrastruktur och metodutvecklingsproblematik. Myndigheten planerar ett eget utvecklingsarbete i samverkan med bl.a. länsstyrelserna om vilka av FoU-programmets forskningsteman som är mest angelägna att lyfta fram som forsknings- och utvecklingsmiljöer. Programmet kommer sedan i framtida utlysningar att välkomna projektansökningar om hur dessa miljöer kan utvecklas.

Forsknings- och utvecklingsmiljöer vid Riksantikvarieämbetet ska stärka spetskompetensen för kulturarvsarbetet samt öka rörligheten och ömsesidigheten med akademien. En forsknings- och utvecklingsmiljö kan bestå av en organiserad forskargrupp som är tätt knuten till myndighetens verksamhet. Forskarna har möjlighet att samverka med myndighetens och kulturmiljöom-

rådets olika delar kring skilda uppdrag, samtidigt som de bedriver betydelsefull forskning inom valda ledmotiv.

Identifieringen av strategiskt betydelsefulla forsknings- och utvecklingsmiljöer ska ske med utgångspunkt från en förändrad och breddad syn på kulturarvsbegreppet och i dialog med den teori och metoddiskussion som ligger i forskningens framkant. De områden som är aktuella att utveckla till forsknings- och utvecklingsmiljöer inom Riksantikvarieämbetet ska ha stark relevans för kulturarvsområdets kärnverksamhet och vara professionsspecifik. Forskningen ska vara av sådan karaktär att den inte kan förutsättas utvecklas inom universitet och högskola eller andra forskande institutioner. För sådana forsknings- och utvecklingsområden inom kulturarvsområdet utgör Riksantikvarieämbetet en sammantaget lämplig plattform med stark potential att bilda excellenta miljöer av det slag som eftersträvas inom dagens forskning.

Finansieringen av långsiktiga åtaganden inom sådana forsknings- och utvecklingsmiljöer bör till största delen ske genom externa forskningsråd. Forsknings- och utvecklingsmiljöer kan konstrueras på olika sätt beroende på forskningsområdets karaktär och relation till den akademiska forskningen. För att forsknings- och utvecklingsmiljöerna ska följa såväl omvärldsförändringar som myndighetens och kulturarvsarbetets utveckling är avsikten att de omprövas cirka vart femte år.

Anvisningar för FoU-stöd

FoU-medlen ska användas för behovsmotiverad och långsiktig forskning och utveckling.

Behovsmotiverad forskning innebär att forskningen är efterfrågad i verksamheten. FoU-medel ska finansiera *forskning* som utvecklar kulturmiljöarbetets praktik. FoU-medlen ska även finansiera *utvecklingsarbete* som nyttjar vetenskapliga resultat för att omsätta dessa i nya metoder eller processer för den antikvariska praktiken. Ledord för FoU-programmet är att det ska bidra till att *bygga upp, samordna och skapa överblick över kunskap*. Det är viktigt att utmana invanda perspektiv och att sätta kulturmiljön i nya sammanhang. Samtidigt ska den forskning som bedrivs både befästa ramarna för arbetet och förmå att förflytta dessa. FoU-programmet välkomnar en mångfald av teoretiska perspektiv. Den forskning och utvecklingsverksamhet som bedrivs ska vara långsiktig och ge kulturmiljöarbetet vid museerna, länsstyrelserna och myndigheten stöd och inspiration för förnyelsearbete av kulturarvsområdet. Internationella jämförelser och internationell samverkan kan ge värdefulla bidrag. Viktigt är att forskningen ska ge alla dessa områden framtidsfokus som sträcker sig utöver dagens upplagda mål och linjer.

Inom FoU-anslaget finansieras projekt som är:

- Fleråriga, tvärvetenskapliga projekt (genomförs av minst två discipliner i samverkan)
- Utvecklingsprojekt
- Förstudier till forskningsmiljöer
- Kunskapsöversikter
- Nätverksarbete – seminarier
- Utredningar och uppdrag
- Följeforskning
- Postdoc-tjänster

Utlysning

FoU-programmets **forskningsteman för programperioden** utlyses en gång per år där årliga prioriteringar inom respektive forsknings-tema kan göras vid utlysningen. Det möjliggör flexibilitet under programperioden för att fånga upp nya uppdrag som kommer till kulturarvsområdet. Utlysningens sista ansökningsdag är vid månadskiftet september/oktober och datum meddelas via Riksantikvarieämbetets hemsida. Ansökningsförfarandet sker i ett onlinesystem via Riksantikvarieämbetets hemsida www.raa.se och sedan vidare till *Ansökan FoU*.

Medel tilldelas för ett budgetår i taget och får endast disponeras under det år för vilket det är beviljat. Riksantikvarieämbetet kan förklara sin avsikt att även för kommande budgetår bevilja medel för projektet. En sådan avsiktsförklaring gäller endast under förutsättning att Riksanti-

kvarieämbetet erhåller erforderliga medel samt att projektet fortlöper enligt plan. Ansökan om fortsättningsanslag måste dock alltid inlämnas för prövning vid den årliga utlysningen.

Tid och medel ska avsättas i projektbudget för information, för medverkan i andras eller egna konferenser, seminarier och symposier samt för att producera artiklar och slutrapport. Information, diskussionsutbyte och publicering av rapporter är viktigt för spridning av resultaten av forskningsverksamheten.

Behöriga att söka är disputerade forskare verkamma vid universitet och högskolor, forskningsinstitut eller inom kulturmiljöområdet. En förutsättning för att erhålla bidrag är att minst två olika institutioner eller discipliner inkommer med en gemensam ansökan. En av institutionerna måste dock stå som sökande. Med institutioner avses här såväl universitetsinstitutioner som institutioner inom kulturarvssektorn. Med discipliner avses vetenskapsgrenar eller fackområden. Riksantikvarieämbetet vill med detta tillvägagångssätt uppmuntra tvär- och mångvetenskapligt samarbete över institutions- och sektorsgränserna. Stor vikt kommer att läggas vid att resultaten sprids inom myndigheten, kulturarvssektorn och universiteten.

Bidragsformer

Ansökan kan göras för fyra olika typer av projekt: *Nytt forsknings- och utvecklingsprojekt*, *Fortsättningsprojekt*, bidrag till *Nätverksarbete*, *utbildningsutveckling och seminarier* samt *Förstudier*. Dessutom kan projekt som erhållit FoU-

medel från Riksantikvarieämbetet, löpande under året ansöka om *publiceringsbidrag* för rapporter och andra publikationer som producerats inom ramen för projekten. Detta görs i särskild ordning. Kontakta FoU-samordnaren för närmare information.

Beredning av ansökningar

Ansökningarna bereds inom Riksantikvarieämbetet med hjälp av en beredningsgrupp samt interna och externa sakkunniga granskare. Här värderas projektets anknytning till gällande FoU-program, projektets vetenskapliga kvalitet, projektets bidrag till nyorientering för såväl forsknings- som kulturmiljöområdet och projektets relevans för kulturmiljöområdet. Beredningstiden är cirka tre månader. Under denna period måste de sökande vara beredda att vid begäran komplettera inlämnad ansökan. Beslut tas i regel i början av januari och publiceras på Riksantikvarieämbetets hemsida samt meddelas de sökande per brev. Dock är tidpunkten för beslut beroende av när regleringsbrevet för anslaget tillkännages.

Uppdragsforskning

Förutom ovanstående bidragssystem kan också Riksantikvarieämbetet löpande beställa uppdragsforskning i anslutning till FoU-programmet 2012-2016. Riksantikvarieämbetet definierar då forskningens art och omfattning och är nyttjanderättshavare samt förbehåller sig rätten till resultatet. Forskningsuppgiften kan utföras av forskare som anställs av Riksantikvarieämbetet och kan utföras vid myndigheten eller annan institution.

Forskningskommunikation

- FoU-hemsida med projektförteckningar och information om utgivna publikationer.
- Projektens publikationer som utgivits av Riksantikvarieämbetet distribueras via Riksantikvarieämbetets nätbokhandel. Publikationer som ges ut på andra förlag eller artiklar i tidskrifter hänvisas till i projektförteckningar på FoU-hemsidan.
- Projektens artiklar och rapporter ska publiceras i open access.
- Tematiska seminarier för pågående FoU-projekt.
- Forum för kulturarvsforskning: Samverkansseminarier för att debattera aktuella kulturmiljö- och kulturarvsfrågor.
- Nyhetsbrev om FoU-verksamheten till forskarnätverk och kulturarvsinstitutioner.

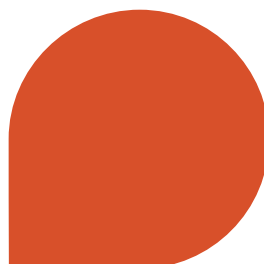
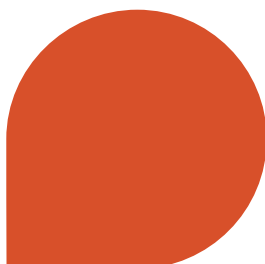
Samverkan

Samverkan med företrädare för universitet och högskolor, kulturarvsinstitutioner, forskningsråd och forskningsinstitut kring strategiska utvecklingsfrågor för FoU-verksamheten.

Samverkan med forskningsfinansiärer kring samordnade utlysningar.

Samverkan med forskningsråd för externfinansiering av forsknings- och utvecklingsmiljöer t.ex. RJ, Formas, Vitterheten, VR, EU-ramprogram, JPI, MISTRA och Vinnova.

Samverkan med kulturarvsinstitutioner för tillämpningen av FoU-verksamhetens resultat.

Viktiga begrepp

Kulturarv avser såväl materiella som immateriella uttryck. Kulturarv omfattar traditioner, språk, konstnärliga verk, historiska lämningar, arkiv- och föremålssamlingar samt kulturmiljöer och kulturlandskap som överförs från generation till generation. Vad som betraktas som kulturarv förändras med tiden och är ett uttryck för samhällets skiftande värderingar. När det skrivs i bestämd form – *kulturarvet* – innefattar det en mångfald av kulturarv.

Kulturmiljö avser den av människan påverkade fysiska miljön. Det kan gälla alltifrån enskilda objekt till stora landskapsavsnitt. Kulturmiljön är en del av kulturarvet.

Kulturarvsområdet avser det fält inom vilket det görs insatser för kulturarvet. Inom kulturarvsområdet verkar många olika aktörer, såväl offentligt finansierade som ideella och privata.

Kulturarvsarbete avser arbete med kulturarv som utförs av aktörer inom kulturarvsområdet, liksom av andra aktörer som ska beakta kulturarv i sin verksamhet.

Hållbar utveckling avser samhällsförändring med hänsynstagande till tre olika dimensioner: ekonomisk, social och miljömässig. Kulturarvet berör och berörs av alla tre dimensionerna. Hållbar utveckling handlar i grunden om att samhället ska planera för och tillfredsställa sina aktuella behov, utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillgodose sina behov.

Riksantikvarieämbetet | Telefon: 08-5191 8000 | E-post: riksant@raa.se | www.raa.se

